

AKRAN İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ VE AKRAN SAPMASI ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI*

Doç. Dr. Sema KANER

Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü

ÖZET

Bu araştırmada ergenlerin akranlarıyla ilişkilerini iki ayrı kurama göre (Sosyal Kontrol Kuramı ve Sosyal Öğrenme Kuramı) inceleyebilmek amacıyla iki ayrı ölçek geliştirilmiştir: Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Ölçeği. Veriler 14-18 yaşlarında 1648 ergenden toplanmıştır. Her iki ölçeğin yapı geçerliği varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi ile incelenmiştir. Ayrıca, ölçeklerden düşük ve yüksek puan alan gruplar t-testi ile kıyaslanmıştır. Ölçeklerin güvenilirlikleri içtutarlılık (cronbach alfa ve testi yarılama) ve test-tekrar test yöntemleriyle incelenmiştir. Sonuçlar, ölçeklerin psikometrik özelliklerinin yeterli olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal kontrol kuramı, sosyal öğrenme kuramı, akran ilişkileri, akran sapması, faktör analizi, güvenilirlik, geçerlik

ABSTRACT

In this study, two different scales were developed which were based upon two theoretical approaches (social control theory and social learning theory) to investigate adolescents' peer relations: Peer Relationship Scale and Peer Deviance Scale. Data were collected from 1648 adolescents aged 14-18. Structure validity of both scales were investigated by principal component analysis with varimax rotation. Also to discriminate two groups who got the highest and the lowest scores were tested by using t-test. Reliability of the scales were tested by internal consistency (Cronbach alpha and Spearman Brown split-half) and test-retest. Results showed that the psychometric properties of the scales were sufficient.

Keywords: Social control theory, social learning theory, peer relations, peer deviance, factor analysis, reliability, validity

Çocuk, ergenlik çağına doğru ilerlerken, akranlarla olan ilişkileri giderek artmakta ve akran grubunun onay ve kabulü büyük bir güç kazanmaya başlamaktadır. Akran gruplarının, ergenin bireyselleşmesinde ve toplumun bağımsız bir bireyi olmasında pek çok katkıları vardır. Akran grupları, bağlılık ve ait olma duygusu sağlayarak ergenin kendine güveni ve benlik saygısı gelişimi üzerinde etkili olmakta; stres yaratan olayların etkisini azaltan sosyal bir destek sağlamakta (Dornbush, 1989); ahlaki normların ve değerlerin kazanılmasına yardımcı olmakta; birbirlerine verdikleri geribildirimlerle kişilerarası ilişki kurma becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır (Henggeler, 1989).

Akranların, ergen üzerindeki etkileri olumlu olabilir gibi olumsuz da olabilmektedir. Sosyal beceri eksikliği ve saldırganlık normal akranlar tarafından reddedilmeye neden olmaktadır. Normal akranlar tarafından reddedilmek, sağlıksız ve saldırgan anababa tutumlarıyla birleştiğinde ergenler antisosyal davranışları olan ve iletişim kurma becerileri yetersiz olan benzer akranlarıyla bir araya gelirler. Sapan akranlarla kurulan ilişkiler antisosyal tutum ve davranışların kazanılmasına neden olmaktadır (Henggeler, 1989).

Geniş bir yelpaze oluşturan sapan davranışlardan biri de suçtur. Akran ilişkileri, çoğu suç kuramının temel değişkenidir. Ergen suçunun, sıklıkla bir grup

*Ankara Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir. (Proje No: 98-04-00-01, 1998)

bağlamı içinde geliştiği (Giordano, Cernkovich ve Pugh, 1986) ve akran etkisinin ve baskısının ergen suçunun etyolojisinde önemli bir boyut olduğu kabul edilmektedir (Brownfield ve Thompson, 1991). Ergen suçunun etyolojisiyle ilgili alanyazında belki de en tutarlı bulgu, suçlu akranlarla birlikte olan ergenlerin daha çok suç işleme eğiliminde olmalarıdır (Agnew, 1991; Brownfield ve Thompson, 1991; Elliott, Huizinga ve Ageton, 1982; Kaplan, Johnson ve Bailey, 1987; Warr, 1993; Warr ve Strafford, 1991). Pek çok araştırma sonucuna göre bir ergenin ne kadar çok suçlu arkadaşı varsa, o kadar çok suça yönelmektedir (Jensen, 1972; Matsueda ve Heimer, 1987; Reiss ve Rhodes, 1964)

Akran ilişkileri ile suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya ve test etmeye çalışan pek çok kuramsal yaklaşım vardır. Bu kuramlar içerisinde en gözde olanı Sosyal Kontrol Kuramıdır. Bu kuramın en önemli temsilcisi olan Hirschi'ye (1969) göre bireyleri geleneksel topluma bağlayan bağlar ve geleneksel ve sosyal kısıtlamalar olmadığı takdirde bireyler suça yönelmekte serbest kalmaktadırlar. Ona göre en önemli bağlılık anababaya olan bağlılıktır. Anababalarına güçlü şekilde bağlı olan gençler, onların değer sistemini içselleştirecekler, onların sevgi ve onayını kaybetmek istemedikleri için sapan akranlarla arkadaşlık ilişkilerinden kaçınacaklar, böylece suça daha az yöneleceklerdir. Hirschi (1969) araştırmasında akranlara bağlılığın, anababaya bağlılık ile olumlu yönde ilişkili olduğunu; akranlara bağlılık ile suç davranışı arasında ters yönde güçlü bir ilişki olduğunu; suçlu gençlerin suçlu olmayanlara göre arkadaşlarıyla daha az birlikte olduklarını ve arkadaşlarının düşüncelerine daha az değer verdiklerini bularak, suçlu akranlara bağlılığın ergeni suça yönelteceği yönündeki nedensel ilişkinin abartıldığını; suçlu gençlerin suç işlememiş gençlere göre geleneksel kişilere bağlarının zayıf olduğunu ve bu nedenle de birbirlerine de bağlılıklarının zayıf olduğunu; suçlu gençlerin birbirleriyle sıcak ve yakın ilişkiler içinde oldukları düşüncesinin bir mit olduğunu; aralarındaki ilişkilerin düşünülenlerin aksine soğuk ve çabuk bozulabilen ilişkiler olduğunu ileri sürmüştür.

Anababaların, ergen suçunun potansiyel önleyicisi olduğunu, buna karşın sapan akranların potansiyel suç kışkırtıcısı olduklarını ifade eden Warr (1993) araştırmasında, anababalarına bağlılığı yüksek olan ergenlerin, sapan arkadaşları olsa bile, suça çok az katıldıklarını saptamıştır. Yani ergenin sapan davranışları olan arkadaşları olsa bile, anababalarının empoze ettikleri suçu engelleyici değerlerinin içselleştirilmesi, sapan akran etkisini önlemektedir. Yine Patterson ve Dishion (1985) ergenin yetersiz sosyal becerilerinin ve anababalarının çocuklarını izlemedeki başarısızlıklarının ergenlerin sapan davranışları olan akranlara katılımlarıyla ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Hirschi'nin ikna edici analizlerine ve tartışmalarına rağmen, çoğu araştırmacı akranlara bağlılık ile suç arasında olumlu ilişki bulmuşlardır. Brownfield ve Thompson (1991) akranlara bağlılık ile ergen suçunun ilişkili olduğunu, sapan akran davranışının ergeni suça yönelttiğini, akranlar arasındaki güven ve saygı ile ergenin suç davranışı arasında ilişki olduğunu saptamıştır. Elliott ve arkadaşları da (1985) sapan davranışları olan akranlara bağlılığın ergenin uyuşturucu kullanmasını ya da suça yönelmesini etkilediğini ortaya koymuşlardır. Hirschi'nin (1969) görüşlerini ve bulgularını desteklemeyen bir diğer sonuç da Giordano, Cernkovich ve Pugh'un (1986) araştırmasından elde edilmiştir. Sapan davranışları olan ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinin normallerinki gibi olduğunu saptayan araştırmacılar, aynı zamanda bu ergenlerin normallere göre arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha çok mahremiyet yaşadıklarını, arkadaşlarıyla birlikteken daha çok kendileri gibi davrandıklarını, soğuk ve kırılabilir ilişkiler yerine arkadaşlarına güvendiklerini, birbirlerine bağlı olduklarını, birbirlerine duygu ve düşüncelerini daha çok açtıklarını, normaller kadar uzun süreli arkadaşlık kurduklarını ve normallerden daha çok çatışma yaşamadıklarını ortaya koymuşlardır.

Görüldüğü gibi son çalışmalar, geleneksel kurumlara zayıf bağların olmasının, ergen suçuna izin verdiğini ancak ergen suçunu zorunlu olarak kolaylaştırmadığını göstermektedir.

Farklılaşmış İlişkiler Kuramı (Differential Association Theory) suç alanyazınında Kontrol Kuramı kadar popülerdir. Öğrenme Kuramının görüşlerinden yararlanarak gençlerin suça yönelmelerini açıklamaya çalışan Sutherland, suçun ya da sapan davranışların tıpkı diğer davranışlar gibi öğrenildiğini kabul etmektedir. Sutherland, karşılıklı yakın ilişkilerin olduğu grupların suça bakışının, yasaların ihlal edilmesinin kabul edilebilir ya da edilemez oluşunun (farklılaşmış ilişkiler) önemine değinir. Ona göre bireylerin kimlerle ilişki içinde olduğundan daha çok, bireyin karşılaştığı davranış tanımlarının ve kalıplarının neler olduğu ve bu tanımlarla bireyin ne kadar önce, ne sıklıkla, hangi yoğunlukta ve ne kadar süreyle karşı karşıya kaldığı önemlidir (Lily, Cullen ve Ball, 1995; Vetter ve Silverman, 1986).

Burgess ve Akers, Sutherland'ın kuramı ile günümüz modern öğrenme kuramlarının prensiplerini birleştirmişlerdir. Sapan davranış hem doğrudan koşullanmayla hem de başkalarının taklit edilmesiyle ya da model alınmasıyla kazanılmaktadır. Sapma, yakın kişisel ilişkilerin olduğu gruplar içinde öğrenilmektedir. Burgess ve Akers pekiştirme ve taklit kavramlarını Sutherland'in kuramına ekleyerek sapmanın nasıl oluştuğunu açıklamaya çalışmaktadırlar. Burgess ve Akers'e göre sapan davranış,

bireyin temel pekiştirme kaynaklarının bulunduğu ve kontrol edildiği gruplar içinde öğrenilir. Sosyal Öğrenme Kuramı davranışı bastıran uyarıcı olarak ceza, sosyal pekiştirme, sosyal olmayan pekiştirme, taklit ya da model alma, sapan davranışı uygun gören tanımlar gibi pek çok temel elementi içermektedir. Sosyal öğrenme kuramcıları, sapkın akranların gencin saptırma/suçta yönelmesi üzerindeki etkilerini incelerken, arkadaşların farklılaşmış pekiştirme yoluyla akranlarını etkileyerek onların suça yönelmelerine neden olduğunu ileri sürmektedirler. Sapkın davranışları olan arkadaşlarla ilişkiler uyumlu davranışlardan çok, uyumsuz, sapkın davranışların pekiştirilmesine neden olmaktadır (Agnew, 1991; Brownfield ve Thompson, 1991; Kandel ve Davies, 1991).

Bireyler kendileri için ödül değeri olan kişilere bağlanırlar. Bizim için ödül değeri olan kişilerin davranışlarımız üzerinde daha çok etkileri vardır, onları daha çok taklit ederiz. Akranların da bu şekilde model alınması, onların davranışlarının taklit edilmesini olası kılar ve akranların davranışları taklit edilir. Böylece akranların uygun davranış tanımlamaları, gencin davranışının koşullanmasını sağlar. Arkadaşlarının hangi davranışın uygun olduğuna ilişkin tanımlamaları ayırdedici uyarıcı olarak işlev görür yani o davranışın pekiştirildiğine işaret eder. Saptırma ile ilgili değerler ve davranışlar daha çok pekiştirilirse, bu değerler ve davranışlar bir sosyal etkileşim süreci içinde öğrenilmiş olur. Farklılaşmış pekiştirme ve uygun görülen davranış tanımlamaları yoluyla uyumlu ya da sapkın davranışlar öğrenilir (Agnew, 1991; Brownfield ve Thompson, 1991; Simons, Whitbeck ve Conger, 1991; Weiss ve Hawkins, 1981).

Araştırmalar bu iki kuramın da görüşlerini destekleyen bulgular vermektedir (Brownfield ve Thompson, 1991; Huizinga, Elliott ve Ageton, 1985; Kandell ve Davies, 1991; Kaplan, Johnson ve Bailey, 1987). Araştırmaların çoğu sapkın akran gruplarının, ergenin suça yönelmesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Suçlu akranların yarattığı etki, bu akranlarla kurulan ilişkinin sıklığına, süresine, ne zaman başladığına ve yoğunluğuna bağlı olarak da değişmektedir (Agnew, 1991; Makkai ve Braithwaite, 1991). Sapkın/suçlu arkadaş sayısı arttıkça ergenin suça yönelme olasılığı da artmaktadır (Jensen, 1972; Matsueda, 1982). Ayrıca, suçlu arkadaşların, ergenin suça yönelmesi üzerindeki etkisi, aralarındaki etkileşim güçlendikçe artmaktadır (Agnew, 1991).

Bu araştırmanın amacı, ülkemizde normal popülasyon içinde akran ilişkileri ve sapan akranlarla ilişkiler ile ergenlerin suç kabul edilen davranışları arasındaki ilişkiyi Sosyal Kontrol Kuramına ve Sosyal Öğrenme Kuramına göre inceleyebilmek amacıyla Akran İlişkileri Ölçeği ile Akran Saptırma Ölçeği geliştirmektir.

Önem

Pek çok kuram, sapan davranışların açıklanmasında akran ilişkilerini temel bir değişken olarak ele almaktadır. Bu konuda yapılmış araştırmalarda, akran ilişkileri ile ergenin problem davranışları arasında, özellikle de ergen suçu ve ergen madde kullanımı arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır (Agnew, 1991; Brownfield ve Thompson, 1991; Elliott ve ark., 1982; Giordano ve ark., 1986; Kaplan ve ark., 1987; Peterson ve Dishion, 1985; Pabon, Rodriguez ve Gurin, 1992; Simons, Whitbeck ve Conger, 1991; Warr, 1993; Warr ve Strafford, 1991).

Bu tür çalışmalar önleme ve müdahale hizmetlerinin düzenlenmesine rehberlik etmesi açısından son derece önemlidir. Ülkemizde bu amaçla kullanılacak ölçek bulunmaması nedeniyle, bu çalışmanın ülkemizde eksikliği duyulan araştırmaların başlamasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca, geliştirilen ölçekler yoluyla hem Sosyal Kontrol Kuramının hem de Sosyal Öğrenme Kuramının akran ilişkileri ile suç arasındaki ilişkisi konusundaki görüşleri test edilmiş olacaktır.

Yöntem

Akran İlişkileri Ölçeğinin (AİÖ) Geliştirilmesi Araştırma Grubu.

1997-1998 eğitim-öğretim yılında Ankara il merkezinde bulunan alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyi temsil ettiği düşünülen okul listelerinden kolayca elde edilen gruplara uygulanan tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş liselerin 1. ve 2. sınıflarında öğrenim gören 14-18 yaşlarındaki 1700 öğrenciye ulaşılmıştır. Eksik ya da hatalı yanıtlar nedeniyle 52 denek elenmesi sonucunda deneklerin sayısı 799 kız, 849 erkek olmak üzere 1648'e düşmüştür.

Deneklerin yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Yaş	Kız	Erkek	Toplam
13	69	43	112
14	91	109	200
15	145	149	294
16	257	240	497
17	192	207	399
18	45	101	146
Toplam	799	849	1648

Deneklerin yaş ortalamaları 15.81, standart sapmaları ise 1.43'dür.

İşlem

Araştırmanın ilk aşamasında Kontrol Kuramına dayanılarak ülkemiz dışında geliştirilmiş olan ölçekler ve ilgili alanyazın incelenmiş ve kurama dayalı olarak ölçeklerde yer alması düşünülen alt boyutlar belirlenmiştir. Daha sonra bu boyutlarda yer alabilecek maddeler oluşturularak ölçeğin deneme formu elde edilmiştir. 45 maddeden oluşan deneme formu araştırma grubuna verilmiş, ön deneme sırasında anlaşılması güç olan 8 maddenin formdan çıkarılması sonucunda deneme formunda 37 madde kalmıştır. Elde edilen veriler bilgisayara aktararak SPSS paket programı ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Geçerlik Çalışması

Ölçeğin boyutlarını ve faktör yapısını belirlemeye yönelik yapı geçerliğinin incelenmesinde bir faktör analizi tekniği olan Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis) uygulanmış ve özdeğerleri 1'in üzerinde olan ve varyansın % 53.9'unu açıklayan 8 faktör elde edilmiştir. Bu fak-

törlerden ilki varyansın % 28.7'sini açıklamaktadır. Analiz ile gözlenen faktörleri ayrıştırarak, birbirinden olabildiğince bağımsız faktörlere ulaşmak amacıyla faktör analizi uygulamasına bir dik döndürme (rotasyon) yöntemi olan varimaks kullanılarak devam edilmiştir.

Tekrarlanan varimaks rotasyonları sonrasında birden fazla faktöre girip aralarındaki farklar .10 ve daha az olan maddeler çıkarılmış ve 5 faktörde toplanan 21 madde elde edilmiştir. Bu maddelerin madde-test korelasyonları .000 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ancak, iki madde, madde-test korelasyon katsayıları .15'in altında olması nedeniyle ölçekten çıkarılarak faktör analizi yinelenmiş ve 4 faktörde toplanan 18 madde ile analiz sonlandırılmıştır.

Maddelerin birinci faktör yük değerleri; ait oldukları faktörlerdeki yük değerleri; 4 faktörün birlikte her bir maddede açıkladıkları varyanslar (communality); madde-alt test ve madde-test korelasyonları, düzeltilmiş madde-alt test ve düzeltilmiş madde-test korelasyonları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Akran İlişkileri Ölçeğinin Faktör Yapısı

Faktör	Madde No	I. Faktör Yük Değerleri	Ait Oldukları Faktör Yük Değerleri	Madde-Communality	Madde-Alt Test r	Düzeltilmiş Madde-test r	Düzeltilmiş Madde-Alt Test r	Düzeltilmiş Madde-Test r
1	12	.716	.760	.630	.766	.649	.680	.595
	10	.647	.746	.579	.715	.574	.611	.510
	16	.677	.712	.572	.745	.623	.642	.560
	11	.696	.659	.581	.717	.620	.629	.569
	1	.579	.653	.486	.640	.521	.529	.461
	13	.757	.597	.584	.760	.709	.661	.656
	15	.725	.555	.536	.727	.681	.620	.626
	4	.573	.538	.406	.630	.548	.492	.475
2	8	.678	.783	.718	.790	.637	.619	.576
	9	.686	.726	.670	.780	.661	.572	.596
	2	.618	.679	.562	.740	.594	.497	.517
	18	.274	.413	.205	.567	.340	.197	.226
3	6	.410	.742	.599	.771	.494	.436	.390
	14	.410	.740	.584	.758	.482	.405	.376
	7	.506	.542	.406	.682	.528	.333	.438
4	5	.280	.807	.670	.791	.411	.464	.296
	3	.268	.793	.644	.733	.388	.424	.286
	17	.266	.534	.350	.687	.384	.285	.266

1= Birinci faktör; Bağlılık

2= İkinci faktör; Güven ve Özdeşim

3= Üçüncü faktör; Kendini açma

4= Dördüncü faktör; Sadakat

Tüm madde-alt test ve madde-test korelasyon değerleri .000 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 2'de de gözlendiği gibi maddelerin ait oldukları faktörlerdeki yük değerleri birinci faktör için .538 - .760, ikinci faktör için .413 - .783, üçüncü faktör için .542 - .742, dördüncü faktör için .534 - .807 arasındadır. Madde-alt test ve madde-test korelasyonlarının tümü her madde için .000 düzeyinde anlamlıdır. Düzeltilmiş madde-test korelasyonları için .15 ve üzeri değer benimsenmiştir (Friedrich, Greenberg ve Crnick, 1983). Öte yandan maddelerin birinci faktör yük değerlerinin onbeş madde için .410 - .757 arasında değişmesi, üç madde de ise .300'e yakın olması ölçeğin tek boyutlu olarak da düşünülebileceğini göstermektedir.

Faktör analizi sonucunda belirlenen 4 faktör birlikte, toplam varyansın % 54.3'ünü

açıklamaktadırlar. Ölçeğin tüm puan değişimine % 32.4 katkıda bulunan ve "Bağılılık" olarak adlandırılan birinci faktör 8 maddeden; % 9.2 katkıda bulunan ve "Güven ve Özdeşim" olarak adlandırılan ikinci faktör 4 maddeden; % 6.7 katkıda bulunan ve "Kendini Açma" olarak adlandırılan üçüncü faktör 3 maddeden; % 6.0 katkıda bulunan ve "Sadakat" olarak adlandırılan dördüncü faktör yine 3 maddeden oluşmuşlardır.

Deneklerin tüm testten ve alt testlerden aldıkları puanların ortalamaları, standart sapmaları, medyanları, modları, minimum ve maksimum puanlarını veren merkezi dağılım ve değişkenlik ölçüleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Akran İlişkileri Ölçeğinin Merkezi Dağılım ve Değişkenlik Ölçüleri

	X	SS	medyan	mod	minimum puan	maksimum puan
Tüm Test (TT)	65.988	11.719	68	68	19	90
Bağılılık (B)	32.836	5.924	34	36	8	40
Güv.&Özd.(G&Ö)	15.762	3.564	16	20	4	20
K. Açma (KA)	9.426	3.157	9	9	3	15
Sadakat (S)	7.965	3.193	8	7	3	15

Ölçekler arası korelasyonlar ve paylaştıkları varyanslar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Test ve Alt Testler Arası İkili Korelasyonlar ve Paylaştıkları Varyanslar

Test	G&Ö		KA		S		TT	
	r	r ²	r	r ²	r	r ²	r	r ²
B	.60*	.36	.44*	.19	.22*	.05	.87*	.76
G & Ö			.36*	.13	.25*	.06	.77*	.59
KA					.28*	.08	.68*	.46
S							.54*	.29

* p<.000

Tablo 4'de de görüldüğü gibi tüm korelasyonlar .000 düzeyinde anlamlıdır. En yüksek korelasyonlar ise alttestler ile tümtest arasındadır. Bu, ölçeğin tek boyutluluğunu destekleyen bir bulgudur.

Bir diğer geçerlik çalışması olarak, yüksek puan alan % 27'lik ve düşük puan alan % 27'lik grupların ölçekteki her maddeden, alt ölçeklerden ve tüm ölçekten aldıkları puanlar arasındaki farkın anlamlılığına t-testi ile bakılmıştır (Bkn. Tablo 5).

Tablo 5. Akran İlişkileri Ölçeğinin Maddelerin Alt ve Üst Gruplardaki Ayırdediciliğinin T-Testi ile İncelenmesi

Madde No	X n ₁ =175 n ₂ =175	SS	t	p	Madde No	X n ₁ =175 n ₂ =175	SS	t	p
2	4.891 3.172	0.347 1.170	18.63	.000	29	4.789 2.799	0.510 1.218	19.08	.000
5	4.669 2.109	0.647 2.078	26.92	.000	30	4.960 3.592	0.197 1.185	21.39	.000
7	4.234 2.299	1.081 1.255	15.44	.000	33	4.806 2.592	0.451 1.117	24.29	.000
9	4.560 2.477	0.639 1.181	20.50	.000	35	4.874 2.178	0.365 0.942	35.29	.000
13	4.069 1.793	1.350 1.208	16.59	.000	37	4.491 1.856	0.964 1.136	23.36	.000
14	4.137 1.460	1.224 0.864	23.59	.000	38	4.897 2.339	0.340 1.034	31.08	.000
17	4.731 2.276	0.645 1.251	23.07	.000	39	4.743 2.471	0.574 1.131	23.67	.000
23	4.903 2.580	0.366 1.124	25.99	.000	44	3.686 1.471	1.534 0.929	16.30	.000
25	4.771 2.224	0.530 1.087	27.86	.000	45	4.600 2.988	0.947 1.676	11.07	.000
TT	82.811 42.103	3.281 7.131	68.57	.000	KA	13.360 5.592	2.003 2.037	35.91	.000
B	38.520 21.046	1.653 5.221	42.20	.000	S	11.989 5.563	2.654 2.274	24.28	.000
G&Ö	18.943 9.902	1.477 3.114	34.69	.000					

Tablo 5’de de görüldüğü gibi her bir maddenin alt ve üst gruplar için ayırdediciliği .000 düzeyinde anlamlıdır. Aynı durum, ölçeğin tümü ve alt ölçekleri için de geçerlidir. Bu bulgular, ölçeğin geçerliği için diğer bir kanıttır.

Güvenirlilik Çalışması

AIÖ’nin güvenirliliği için madde analizine dayalı iç tutarlılık ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. İç tutarlılık için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve ayrıca Spearman Brown testi

yarılama ile testin tamamı için bir güvenilirlik katsayısı bulunmuştur. Yapılan analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Akran İlişkileri Ölçeğinin Güvenirlik Sonuçları

AİE	Cronbach Alfa	Testi Yarılama	Test-Tekrar Test
TT	.86	.73	.93
B	.86	.84	.93
G & Ö	.69	.66	.88
KA	.58	.60	.84
S	.58	.62	.77

Tablo 6 incelendiğinde en yüksek Alfa katsayılarının türtestten ve Bağlılıktan alındığı, diğer alt testler için Alfa katsayılarının daha düşük olduğu gözlenmektedir. Bu sonuçlar, Toplam Test ve Bağlılıkta madde sayılarının fazla, Güven ve Özdeşim, Kendini Açma ve Sadakatta ise madde sayılarının daha az olmasının doğal bir sonucu olarak görülebilir. Aynı durum, Spearman Brown formülüyle hesaplanan testi yarılama güvenilirlik katsayıları için de geçerlidir. Altmış denekle yapılan test-tekrar test güvenilirlik çalışması sonucunda elde edilen değerlerin ise daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Literatürde .70 ve .80 arasındaki güvenilirlik değerlerinin o ölçme aracının araştırmalarda kullanılabilmesi için yeterli kabul edilmesi nedeniyle (Özguven, 1994) AİÖ'nin güvenilirlik düzeyinin oldukça yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Bu değerlerin yanı sıra Tablo 2'de görüldüğü gibi madde-alt test ve madde-test korelasyonlarının .000 düzeyinde anlamlı oluşu da ölçeğin güvenilirliğinin doyurucu düzeyde olduğunu bir diğer kanıttır.

Analizler sonucunda AİÖ'nde (Ek 1) yer alan alt boyutların ölçtüğü davranışlar aşağıda belirtilmiştir.

Bağlılık: Bu alt ölçekte, ergenlerin birbirlerine karşılıklı sevgi ve yakınlık duygularını ifade eden 8 madde bulunmaktadır (1, 4, 10, 11, 12, 13, 15, 16).

Güven ve Özdeşim: Ergenlerin birbirlerine güvenmeleri ve özdeşleşmeleriyle ilgili 4 madde yer almaktadır (2, 8, 9, 18).

Kendini Açma: Üç maddeden oluşan bu alt ölçekte, ergenin sorunlarını arkadaşlarıyla paylaşımı ölçülmektedir (5, 7, 14).

Sadakət: Başı derde giren arkadaşlarını korumak amacıyla yalan söylemeyi ve arkadaşları onun başını

derde soksa bile onların yanında yer almayı içeren 3 maddeden oluşmaktadır (3, 5, 17).

Denekler, ölçekteki maddelere her zaman (5 puan), sık sık (4 puan), arasıra (3 puan), nadiren (2 puan) ve hiç bir zaman (1 puan) seçeneklerine göre yanıt vermektedirler. Alt ölçeklerden alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar, madde sayısının 5 ile çarpımı ile 1 arasındadır. Ölçekten ayrıca toplam puan da elde edilebilmektedir. Yüksek puan, arkadaşlarla olumlu ilişkileri ifade etmektedir.

Akran Sapması Ölçeğinin (ASÖ)

Geliştirilmesi

Araştırma Grubu ve İşlem

İlgili alanyazının incelenmesinden sonra statü suçu olarak kabul edilen davranışların yanı sıra, yakalandıkları takdirde suç kabul edilip gençlerin yargı sistemiyle karşı karşıya gelmelerine neden olabilecek davranışları içerdiği düşünülen 17 maddeden oluşan ve ergenlerin yakın arkadaşlarını düşünerek yanıtlayacakları deneme formu, yaşları 14-18 arasında 1648 öğrenciden oluşan aynı araştırma grubuna uygulanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Geçerlik Çalışması

Ölçeğin yapı geçerliğini incelemenin bir yolu olarak ölçeğin temel boyutlarını ve faktör yapısını belirlemek için Temel Bileşenler Analizi (TBA) yapılmış, özdeğerleri 1'in üzerinde olan ve varyansın % 58.6'sını açıklayan 2 faktör elde edilmiştir. Bu faktörlerin ilki varyansın % 47.8'ini, ikincisi ise % 10.8'ini açıklamaktadır. Ölçekteki tüm maddelerin 1. faktör yük değerleri .48 ve üzerindedir.

TBA ile net olarak görülemeyen ölçeğin alt boyutlarını saptamak amacıyla analize varımaks rotasyonu ile devam edilmiş ve birden fazla faktöre girip aralarındaki farklar .10 ve daha az olan iki madde elenerek aynı işlem yinelenmiş, bu kez de bir maddenin elenmesi sonucunda analiz sonlandırılmıştır. Öndört maddeden oluşan ölçeğin son halinde maddeler iki faktörde toplanmıştır. Maddelerin 1. faktör yük değerleri ile varımaks rotasyonu sonucunda yer aldıkları faktördeki yük değerleri, iki faktörün birlikte her bir maddede açıklandıkları varyanslar (communality) madde-alt boyut ve madde-toplam korelasyonları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. ASÖ'nin Faktör Analizi Sonuçları ile Madde Alt-Boyut ve Madde-Toplam Korelasyonları

Faktör	Madde No	1. Faktör Yük Değerleri	Ait Oldukları Faktör Faktör Yük Değerleri	Communality	Madde-Alt Boyut r	Madde-Toplam r	Düzeltilmiş Madde Alt test r	Düzeltilmiş Madde test r
1. Faktör	15	.778	.789	.703	.764	.756	.764	.756
	17	.651	.760	.594	.671	.634	.671	.634
	2	.552	.735	.540	.598	.541	.598	.541
	11	.747	.728	.623	.702	.711	.702	.711
	16	.787	.692	.644	.700	.740	.700	.740
	14	.754	.654	.588	.655	.696	.655	.700
	1	.562	.629	.415	.547	.533	.547	.533
	5	.600	.610	.420	.547	.559	.547	.559
2. Faktör	7	.655	.896	.810	.748	.508	.748	.508
	8	.654	.894	.806	.748	.511	.748	.511
	13	.786	.711	.682	.761	.673	.761	.673
	6	.721	.701	.608	.681	.608	.681	.608
	12	.818	.677	.701	.735	.718	.735	.718
	3	.486	.561	.338	.476	.393	.476	.393

Tablo 7'de de görüldüğü maddelerin ait oldukları faktörlerdeki yük değerleri birinci faktör için .789 - .610, ikinci faktör için .896 - .561 arasındadır. Ayrıca, maddelerin birinci faktör yük değerlerinin .816 - .552 arasında değişmesi ölçeğin tek boyutlu olarak da düşünülebileceğini göstermektedir.

Tablo 7 incelendiğinde iki faktörde toplanan 14 madde için ölçeğin tek boyutluluğuna dayalı olarak hesaplanan madde-toplam korelasyon katsayılarının .393 ve üzerinde ve anlamlı ($p < .000$) olduğu saptanmıştır. Madde alt boyut korelasyonlarının ise 1. ve 2. faktörler için sırasıyla .547 ve .476'dan başladığı ve .05 düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Faktör analizi sonucunda belirlenen iki faktörün birlikte toplam varyansın %60.5'ini açıkladıkları görülmektedir. Ölçeğin tüm puan değişimine % 47.5 oranında katkıda bulunan ve 8 maddeden oluşan (1, 2, 5, 11, 14, 15, 16, 17) birinci faktör Hafif Sapma olarak; % 13.0 katkıda bulunan ve 6 maddeden oluşan (3, 6, 7, 8, 12, 13) ikinci faktör ise Ağır Sapma olarak isimlendirilmiştir.

Bir diğer geçerlilik çalışması olarak, yüksek puan alan % 27'lik ve düşük puan alan % 27'lik grupların her maddeden aldıkları puanlar arasındaki farkın anlamlılığı t testi ile incelenmiştir. Aynı işlem tüm ölçek ve alt ölçekler için de yapılmıştır (Bkn. Tablo 8).

Tablo 8. ASÖ'nin Maddelerin Alt ve Üst Gruplardaki Ayırdediciliğinin T-Testi ile İncelenmesi

Madde No	X n ₁ =175 n ₂ =175	SS	t	p	Madde No	X n ₁ =175 n ₂ =175	SS	t	p
1	3.806 1.224	1.564 0.418	21.04	.000	11	3.857 1.000	1.751 0.000	21.52	.000
2	4.943 1.080	1.372 0.273	36.43	.000	12	2.623 1.000	1.690 0.000	12.66	.000
3	1.589 1.000	1.318 0.000	5.89	.000	13	2.286 1.000	1.647 0.000	10.30	.000
5	3.731 1.034	1.689 0.183	20.94	.000	14	3.000 1.001	1.755 0.076	14.97	.000
6	2.194 1.000	1.684 0.000	9.36	.000	15	4.234 1.000	1.649 0.000	25.87	.000
7	1.743 1.000	1.704 0.000	5.75	.000	16	3.817 1.001	1.775 0.000	20.94	.000
8	1.697 1.000	1.603 0.000	5.74	.000	17	4.823 1.001	1.359 0.076	56.98	.000
TT	44.343 14.351	12.213 0.479	32.37	.000	AS	14.909 6.075	6.818 0.340	17.07	.000
HS	26.640 8.339	8.104 0.521	26.48	.000					

Tablo 8'de de görüldüğü gibi her maddenin alt ve üst gruplar için ayırdediciliği .000 düzeyinde anlamlıdır. Aynı durum, ölçeğin tümü ve alt ölçekleri için de geçerlidir. Bu bulgular, ölçeğin geçerliği için bir diğer kanıttır.

Öğrencilerin 14 maddeden oluşan tümtestten aldıkları puanların ortalamaları $\bar{x} = 22.62$, standart sapmaları $ss = 9.64$ 'dür. Bu değerler birinci ve ikin-

ci boyutlarda sırasıyla $x_1 = 15.66$, $ss_1 = 7.43$; $x_2 = 6.96$, $ss_2 = 3.15$ 'dir.

Güvenirlilik Çalışması

Ölçeğin güvenirliliği iç tutarlılık, testi yarılama ve test-tekrar test teknikleri ile incelenmiştir. Ölçek maddelerinin iç tutarlılığının (benzeşikliğinin) bir ölçüsü olarak tüm test ve alt boyutlar için Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. ASE'nin İç Tutarlılık (Cronbach Alfa) ve Testi Yeniden Test (Spearman-Brown) ve Test- Yeniden Test Güvenirlik Düzeyleri

Faktör	N	Cronbach Alfa	Testi Yeniden Test	Test- Yeniden Test
Tüm Test	1648	.90	.81	.93
1. Faktör-Hafif Sapma	1648	.87	.90	.89
2. Faktör-Ağır Sapma	1648	.88	.88	.95

Tablo 9 incelendiğinde en düşük ve en yüksek Cronbach Alfa değerlerinin .87 ile birinci faktöre, .90 ile tüm teste ait olduğu gözlenmektedir. İkinci faktörün alfa değeri ise .88'dir.

Spearman-Brown formülü ile testi iki yarıya bölerek güvenilirlik incelendiğinde en yüksek korelasyonun birinci faktörde (.90) olduğu, tüm teste ise bu değer .81 olduğu görülmektedir. İkinci faktörün korelasyon değeri ise .88'dir.

42 denekten elde edilen test-yeniden test güvenilirlik katsayıları ise tümtest için .93, hafif sapma için .89, ağır sapma için .95'dir.

Tüm güvenilirlik değerleri, alanyazında benimsenen değerleri karşıladığı için ASE'nin güvenilirliğinin, araştırmalarda kullanılabilmesi için yeterli olduğunu söyleyebiliriz (Özguven, 1994).

Bu değerlerin yanısıra Tablo 4'de de belirtildiği gibi madde-alt boyut ve madde-toplam korelasyonlarının .05 düzeyinde anlamlı olması da ölçeğin güvenilirliğine ilave bir kanıt olarak düşünülmektedir. Tüm bu bulgular ölçeğin güvenilirliğinin doyurucu düzeyde olduğunu göstermektedir.

Analizler sonucunda ASÖ'nde (Ek 2) yer alan iki boyutun ölçtüğü davranışlar aşağıda belirtilmiştir.

Hafif Sapma (HS). HS'da okuldaki öğrenci rolüne, okul dışında da çocuk/ergen olma rolüne uygun olmayan davranışlarda bulunmayı içeren 8 madde bulunmaktadır (1, 2, 4, 8, 11, 12, 13, 14).

Ağır Sapma (AS). AS'da evden kaçma, hırsızlık yapma, uyuşturucu kullanma ve satma, poliste sorunlar yaşama gibi daha ciddi sapmayı içeren 6 madde vardır (3, 5, 6, 7, 9, 10).

Denekler, ölçekteki maddelerde yer alan davranışları yakın arkadaşlarının kaçının gösterdiğini dikkate alarak hiçbiri (1 puan), birkaçı (2 puan), yaklaşık yarısı (3 puan), yarıdan fazlası (4 puan), çoğu (5 puan), hepsi (6 puan) seçeneklerine göre yanıtlamaktadırlar. Alt ölçeklerden alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar, madde sayısının 6'yla çarpımı ile 1 arasındadır. Ölçekten ayrıca toplam puan da elde edilmektedir. Yüksek puan,

ergenlerin sapan davranışlara sahip arkadaşlarının çok olduğunu ifade etmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Önceden de belirtildiği bu araştırmada Kontrol Kuramının ve Sosyal Öğrenme Kuramının ilkelerine dayalı olarak akran ilişkileriyle ergenlerin saptmaya yönelmeleri arasındaki ilişkilerin incelenmesiyle ilgili araştırmalarda kullanılmak üzere Akran İlişkileri Ölçeği ile Akran Saptması Ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır.

AIÖ'nin faktör yapısını belirlemek için yapılan faktör analizi sonucunda, gençlerin akranlarına duydukları bağlılığı; güveni, onlarla özdeşleşmelerini; sorunlarını paylaşmalarını ve akranları saptma göstergeleri bile onların yanında yer almayı içeren dört faktör elde edilmiştir. Bu faktörler kontrol kuramının görüşlerini test eden ölçeklerdeki faktörlerle uyum göstermektedir. (Brownfield ve Thompson, 1991; Giordano, Cernkovich ve Pugh, 1986; Hirschi, 1969; Kandell ve Davies, 1991; Pabon, Rodriques ve Gurdin, 1992). Bu durumun yanısıra, faktörlerdeki maddelerin yük değerlerinin yüksek oluşu, kontrol kuramına göre akran ilişkilerini ölçmede, oluşturduğumuz kapsamın yeterli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

İç tutarlılık, iki yarım güvenilirlik ve test-yeniden test analizleri sonucunda elde edilen güvenilirlik bulguları, AIÖ'nin psikometrik özellikleri yönünden yeterli olduğunu göstermektedir. Madde-test korelasyonlarına ilişkin sonuçlar da, maddelerin toplam puanı yordama güçlerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

ASÖ'nin faktör yapısı da Temel Bileşenler Analizi ile incelenmiş, analiz sonucunda Hafif Sapma ve Ağır Sapma olarak nitelendirilmiş iki faktör elde edilmiştir. Bu faktörlerin, bu amaçla kullanılan ölçeklerdeki benzer ancak daha kapsamlı bir yapıya sahip oldukları gözlenmiştir (Agnew, 1991; Hill ve Atkinson, 1988; Kaplan, Johanson ve Bailey, 1987; Simons ve ark., 1991). Tıpkı AIÖ'nde olduğu gibi faktörlerin, hem alanyazındaki ölçeklerin faktörleriyle uyum içinde olması hem de maddelerin faktör yük değerlerinin yüksek oluşu, sosyal öğrenme kuramına göre akran saptmasını ölçmek amacıyla oluşturduğumuz kapsamın yeterli olduğunu göstermektedir. Her maddenin, ölçekten yüksek ve düşük puan alanları ayırıyor olması da geçerlik için bir başka kanıt olarak düşünülmüştür.

Aracın güvenilirliğiyle ilgili analizler ASÖ'nin de psikometrik özelliklerinin yeterli olduğunu göstermektedir. Özellikle içtutarlılık değerleri, bu yargının önemli bir kanıtıdır.

Her iki ölçekle ilgili psikometrik çalışmalar normal gençlerle yapılmıştır. Yeni araştırmalarla

hükümlü gençler, duygusal ve davranışsal bozukluğu olan gençler, istismar ve ihmal edilmiş gençler, engelli gençler gibi farklı örneklemelerden elde edilecek yeni verilerle ölçüklerin güvenilirlik ve geçerlik özelliklerinin desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, sonraki çalışmalarda ölçüklerin cinsiyete ve farklı yaş gruplarına göre norm gruplarının oluşturulması gerekmektedir. Böylece, araştırmacılara karşılaştırma yapmalarında kullanabilecekleri standart puanlar sağlanmış olacaktır.

Sonuç olarak hem AİÖ'nin hem de SAÖ'nin geçerli ve güvenilir araçlar oldukları ve kontrol kuramıyla sosyal öğrenme kuramının görüşlerini test etmek amacıyla kullanılabileceğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Agnew, R. (1991). The interactive effects of peer variables on delinquency. *Criminology*, 29 (1), 47-72.
- Brownfield, D., Thompson, K. (1991). Attachment to peers and delinquent behavior. *Canadian Journal of Criminology*, January, 45-60.
- Dornbush, M.S. (1989). The sociology of adolescence. *Annual Review of Sociology*, 15 233-259.
- Elliott, D.S., Huizinga, D., Ageton, S.S. (1982). **The integration of strain, control and learning theories**. Beverly Hills, California: Sage Publication, Inc.
- Friedrich, N.W., Greenberg, M.T. & Crnic, K. (1983). A short-form of the questionnaire on resources and stress. *American Journal of Mental Deficiency*, 88 (1), 41-48.
- Giordano, P.C., Cernkovich, S.A., Pugh, M.D. (1986). Friendship and delinquency. *American Journal of Sociology*, 5, 1170-1202.
- Henggeler, S.W. (1989). **Delinquency in adolescence**. Nowbury Park, London: Sage Publication, Inc.
- Hill, G. D., Atkinson, M. P. (1988). Gender, familial control, and delinquency. *Criminology*, 26 (1), 127-149.
- Hirsch, T. (1969). **Causes of delinquency**. Berkeley: University of California Press.
- Huizinga, D., Elliott, D.S., D.S. & Ageton, S.S. (1985). **Explaining delinquency and drug use**. Beverly Hills: Sage.
- Jensen, G.F. (1972). Parents, peers and delinquent action: A test of the differential association perspective. *American Journal of Sociology*, 78 (3), 562-575.
- Kandell, D., Davies, M. (1991). Friendship networks, intimacy, and illicit drug use in young adulthood: A comparison of two competing theory. *Criminology*, 29 (3), 441-469.
- Kaplan, H.B., Johnson, R.J., Bailey, C.A. (1987). Deviant peers and deviant behavior: Further elaboration of a model. *Social Psychology Quarterly*, 50 (3), 277-284.
- Lily, J.R., Cullen, F.T. & Ball, R.A. (1995). **Criminological theory**. London: Sage.
- Makkai, A. & Braithwaite, J. (1991). Criminological theories and regulatory compliance. *Criminology*, 29 (2), 191-219.
- Matsuede, R.L. (1982). Testing control theory and differential association. *American Sociological Review*, 47, 489-504.
- Matsuede, R.L., Heimer, K. (1987). Race, family structure and delinquency: A test of differential association and social control theories. *American Sociological Review*, 52, 826-840.
- Özğüven, E. (1994). **Psikolojik testler**. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Pabon, E., Rodriguez, O., Gurin, G. (1992). Clarifying peer relations and delinquency. *Youth and Society*, 24 (2), 149-165.
- Patterson, G.R., Dishion, T.J. (1985). Contributions of families and peers to delinquency. *Criminology*, 23 (1), 63-79.
- Reiss, A.J., Rhodes, A.L. (1964). An empirical test of differential association theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 1, 5-18.
- Simons, R.L., Whitbeck, L.B., Conger, R.D., Conger, K.J. (1991). Parenting factors, social skills, and value commitments as precursors to school failure, involvement with deviant peers and delinquent behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 20 (6), 645-664.
- Vetter, H.J. & Silverman, I.J. (1986). **Criminology and crime**. New York: Harper and Row.
- Warr, M. (1993). Parents, peers and delinquency. *Social Forces*, 72 (1), 247-264.
- Warr, M., Stafford, M. (1991). The influence of delinquent peers: What they think or what they do? *Criminology* 29 (49), 851-865.
- Weiss, J. G., Hawkins, J. D. (1981). **Reports of national juvenile justice assessment center**. Washington: Washington University Center of Law and Justice.

EK 1

ARKADAŞ İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, gençlerin arkadaşları ile ilişkilerinde yaşadıklarını ve hissettiklerini ölçmek amacı ile hazırlanmıştır. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde 18 ifade vardır. Sizden istenen her ifadeyi dikkatle okuyup, her ifade için 5 yanıt seçeneğinden birini kitapçık üzerinde ilgili yere işaretlemenizdir.

Örnek: İfade, "kendimi arkadaşlarıma yakın hissederim" olsun. Eğer kendinizi arkadaşlarınıza her zaman yakın hissediyorsanız "her zaman" seçeneğini işaretleyiniz. Eğer kendinizi, arkadaşlarınıza her zaman değil de sık sık yakın hissediyorsanız "sık sık", ara sıra yakın hissediyorsanız "ara sıra", nadiren yakın hissediyorsanız "nadiren", bu yakınlığı hiç hissetmiyorsanız "hiçbir zaman" seçeneğini işaretleyiniz.

Cinsiyeti :

Yaşı :

Sınıfı :

Tarih :

İkinci bölüm: Gençlik döneminde, geçici olarak istenmeyen ve onaylanmayan bazı davranışlar görülür. Bu bölümde yakın arkadaşlarınızdan kaçının bu tür davranışlarda bulunduğunu belirtmeniz beklenmektedir.

Örnek: Yakın arkadaşlarınızdan hiçbiri okula devamsızlık etmiyorsa "hiçbiri", birkaç tanesi devamsızlık gösteriyorsa "birkaçı", yaklaşık yarısı gösteriyorsa "yaklaşık yarısı", yarıdan fazlası gösteriyorsa "yarıdan fazlası", çoğu gösteriyorsa "çoğu", hepsi gösteriyorsa "hepsi" seçeneklerini işaretleyiniz.

Lütfen her ifadeyi cevaplayınız. Cevaplarınızı iyice düşünerek ve içtenlikle vermeniz, araştırmanın sağlığı bakımından çok önemlidir.

Yanıtlarınız gizli tutulacak ve hiçbir kişi ya da kuruluşa bildirilmeyecektir.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Doç. Dr. Sema KANER

	Her zaman	Sık Sık	Arasıra	Nadiren	Hiçbir zaman
1. Arkadaşlarım beni severler.	()	()	()	()	()
2. İşler yolunda gitmediğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.	()	()	()	()	()
3. Arkadaşlarımı korumak için gerektiğinde yalan söylerim.	()	()	()	()	()
4. Arkadaşlarım düşüncelerimi duymaktan hoşlanırlar.	()	()	()	()	()
5. Arkadaşlarımın başı polisle derde girse, onları korumak için yalan söylerim.	()	()	()	()	()
6. Ailemle ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla konuşurum.	()	()	()	()	()
7. Kendimi kötü hissettiğimde arkadaşlarımı aramak beni rahatlatır.	()	()	()	()	()
8. Arkadaşlarıma güvenirim.	()	()	()	()	()
9. Arkadaşlarıma gerçekleri söyleyecek kadar güvenirim.	()	()	()	()	()
10. Arkadaşlarım bana saygı duyarlar.	()	()	()	()	()
11. Arkadaşlarımla birbirimizi çok severiz.	()	()	()	()	()
12. Arkadaşlarım bana ilgi gösterirler.	()	()	()	()	()
13. Arkadaşlarım sorunlarımla ilgilenirler.	()	()	()	()	()
14. Annemin ve babamın, beni anlayıp anlamadıklarını arkadaşlarımla konuşurum.	()	()	()	()	()
15. Sorunlarım olduğunda arkadaşlarım bana yardım ederler.	()	()	()	()	()
16. Arkadaşlarım düşüncelerime önem verirler.	()	()	()	()	()
17. Arkadaşlarım beni bir belaya sürükleseler bile, yine de onlarla olurum.	()	()	()	()	()
18. En iyi arkadaşım gibi olmak isterim.	()	()	()	()	()

EK 2

AKRAN SAPMASI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki soruları yakın arkadaşlarınızı düşünerek yanıtlayınız. Yakın arkadaşlarınızın kaçını aşağıdaki davranışları son 6 ay içerisinde göstermektedir?

	Yaklaşık Yarıdan					
	Hiçbiri	Birkaçı	Yarısı	Fazlası	Çoğu	Hepsi
1. Okula devamsızlık	()	()	()	()	()	()
2. Kopya çekmek	()	()	()	()	()	()
3. Hırsızlık yapmak	()	()	()	()	()	()
4. Yalan söylemek	()	()	()	()	()	()
5. Evden kaçmak	()	()	()	()	()	()
6. Uyuşturucu satmak	()	()	()	()	()	()
7. Uyuşturucu kullanmak	()	()	()	()	()	()
8. Okuldaki kuralları sık sık bozmak	()	()	()	()	()	()
9. Polisle başı derde girmek	()	()	()	()	()	()
10. Polis tarafından yakalanmak	()	()	()	()	()	()
11. Öğretmenle kavga etmek	()	()	()	()	()	()
12. Okuldan kaçmak	()	()	()	()	()	()
13. İçki içmek	()	()	()	()	()	()
14. Sigara içmek	()	()	()	()	()	()